

УДК 657.471:631

Примаченко О.Л., к.е.н., доцент
кафедри обліку, аналізу та аудиту в АПК,
ДВНЗ „Київський національний економічний
університет ім.Вадима Гетьмана”

МІЖГОСПОДАРСЬКЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ЇЇ УТРИМАННЯ

© *Примаченко О.Л.*

Досліджено й узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід використання сільськогосподарської техніки, розглянуті особливості обліку витрат на утримання техніки в машинно-технологічних станціях.

Ключові слова: сільськогосподарська техніка, облік витрат, машинно-технологічні станції

Explored and generalized domestic and foreign experience of the use of agricultural technique, the features of account of expenses are considered on maintenance of technique in the machine-technological stations.

Key words: agricultural machinery, cost accounting, machine-technological station.

Исследован и обобщен отечественный и зарубежный опыт использования сельскохозяйственной техники, рассмотрены особенности учета затрат на содержание техники в машинно-технологических станциях.

Ключевые слова: сельскохозяйственная техника, учет затрат, машинно-технологические станции.

Спад сільськогосподарського виробництва значною мірою зумовлений застарілою структурою машинно-тракторного парку України, який поступається перед розвиненими країнами за насиченням потужною енергетичною і сільськогосподарською технікою. Перехід економіки на ринкове регулювання потребує розвинутого ринку засобів виробництва, якісного основлення матеріально-технічної бази.

Проблемі ефективності експлуатації та обліку витрат на утримання сільськогосподарської техніки присвячені роботи Андрійчука В.Г. [1], Артеменка Н.А. [2], Діденка М.К. [3], Тивоненка І.Г. [4] та інших.

Метою даної статті є дослідити та узагальнити вітчизняний та зарубіжний досвід використання сільськогосподарської техніки та запропонувати найбільш ефективні організаційні форми, враховуючи сучасний стан розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні; визначити особливості обліку витрат на утримання техніки в машинно-технологічних станціях.

Світова практика показала, що одним з ефективних шляхів підвищення віддачі технічного потенціалу сільськогосподарського виробництва є розвиток міжгосподарських форм його використання, а також проведення підрядних (контрактних) робіт.

Міжгосподарське використання сільськогосподарського та іншого обладнання — реальна можливість знизити вплив таких негативних чинників, як невеликий розмір господарств, сезонні потреби в робочій силі, відсутність удосконаленої техніки, нестача фінансових ресурсів.

За оцінками дослідників Німеччини, мінімальне допустиме річне завантаження потужних тракторів становить 500 год, оптимальне — 600-700 год. Завантаження тракторів потужністю 88-110 кВт (які застосовують переважно для обробки ґрунту) у господарствах з площею орних земель від 500 до 1000 га має бути 200-400 год. Такі показники досягаються при міжгосподарському використанні тракторів. У Великобританії проводились дослідження з визначення ефективності використання тракторів на фермах розміром від 100 до 400 га. Спеціалісти відмічають, що найоптимальніші показники на фермах розміром 300-400 га. При менших розмірах спостерігається перенасиченість тракторами, зростають експлуатаційні затрати, потрібна більша кількість працюючих.[5, с.85]

Тому багато фермерських господарств, особливо дрібних та середніх, часто вдаються до різноманітних форм позагосподарського та міжгосподарського використання сільськогосподарської техніки (табл.1).

Перша група — це товариства із спільного використання техніки: машинні ринги, гуртки, списки та ін. Основна їх ознака — машина використовується на кількох фермах, але власник у неї один.

Основна ознака другої групи — користування машинами, що належать кільком власникам. Третя група — це підприємства з надання механізованих послуг, машини яких (власність одного чи

кількох власників) є джерелом прибутку на відміну від фермера, для якого вони — знаряддя праці. Однак на практиці чіткого розмежування між цими формами немає. Так, машинні ринги (товариства) у Німеччині можуть надавати послуги третім особам (не членам товариства), тобто, по суті займатися підприємницькою діяльністю. Окремі власники підприємств з надання механізованих послуг мають свої фермерські господарства, і для них надання послуг є не основним, а побічним джерелом прибутку.

Існує багато причин, які спонукають до міжгосподарського використання машин, але головна з них — намагання скоротити витрати на обладнання. Перевагами міжгосподарського використання техніки є можливість знижувати напруженість робіт у “пікові періоди”, застосовувати дорожу техніку, впроваджувати нові методи та технології, досягати оптимального завантаження сільськогосподарської техніки. Проте, крім переваг, існує багато стримуючих чинників спільного використання техніки: допомога техніки відсутня в той час, коли найбільш необхідна; при наданні допомоги іншим підприємствам менше часу лишається на обробіток власного поля; частіші поплмки машин при спільному використанні та одноосібній відповідальності; ризик виникнення непорозумінь з сусідами та ін. В зв’язку з цим міжгосподарське використання техніки не набуло очікуваного розповсюдження.

Таблиця 1

Зарубіжна класифікація форм міжгосподарського використання сільськогосподарської техніки

	Форма міжгосподарського використання техніки		
	Товариства із спільного використання техніки	Кооперативи	Підприємства з надання механізованих послуг
Основна ознака	Машини використовуються на різних фермах, залишаючись власністю одного власника	Машини використовуються на кількох фермах, перебувають у власності кількох власників	Машина – не особисте знаряддя праці, а джерело прибутку; надання послуг – вид підприємництва

Різнovid	Машинні об'єднання, товариства, машинні ринги, гуртки з обміну технікою, машинні списки, сусідська взаємо-допомога та ін.	Машинні пули, кооперативи, машинні синдикати, машинні товариства	Підрядники, підприємці, машинні станції
----------	---	--	---

В останні десятиріччя у провідних країнах спостерігаються суттєві кількісні і якісні зміни організаційно-економічних форм сільськогосподарського виробництва, що сприяє якісному і кількісному удосконаленню машинно-тракторного парку, розвитку традиційних і нових форм використання техніки.

Узагальнюючи досвід надання послуг сільськогосподарським товаровиробникам в Україні, ми дійшли до висновку, що найбільш доцільним і ефективним формуванням є машинно-технологічні станції. Перевага цієї організаційної форми над іншими, що надають послуги, полягає в тому, що створюється постійно діюче підприємство зі своєю матеріально-технічною базою, заснованою на придбанні сучасної більш якісної та продуктивної техніки. До того ж вони мають свої висококваліфіковані кадри робітників та інженерно-технічних працівників з використання технічних засобів.

Основна мета і предмет діяльності МТС – надання послуг сільськогосподарським товаровиробникам незалежно від форм власності і форм господарювання.

До технологічного завдання МТС входить: вивчення поточної і перспективної потреби сільських товаровиробників у виконанні механізованих робіт, в організації технічного обслуговування, ремонту машин та інших послуг; збирання замовлень сільських товаровиробників з відповідним їх оформленням; допомога у проведенні механізованих робіт (підряд) та переробці сільськогосподарської продукції; надання техніки у тимчасове користування (оренда, прокат); технічне обслуговування машин і обладнання (ТО, ремонт, зберігання); організація матеріально-технічного постачання для виробничої і технічної експлуатації машин; виконання замовлень на виготовлення виробів; будівництво

споруд, транспортування, підбір, монтаж, наладка машин і обладнання; проведення консультацій та навчання сільських товаровиробників.

В кінці 90-х років минулого століття були організовані державні МТС, укомплектовані тракторами, комбайнами та іншою сільськогосподарською технікою, закупленою за рахунок коштів державного лізингового фонду і по іноземних кредитних лініях під гарантії Кабінету Міністрів України. Проте Міністерство аграрної політики, надавши державним МТС за договорами лізингу трактори та деякі сільськогосподарські машини, іншої допомоги не забезпечило (ні оборотними коштами, ні кредитними ресурсами). Тому внаслідок низки невирішених організаційних і фінансових проблем деякі МТС були змушені скоротити наявність техніки, передавши її в інші МТС.

Організаційні форми МТС можуть бути найрізноманітнішими, але за умов розвитку ринкових відносин вибір форми власності на майно МТС однозначний. Це має бути не державна, а приватна або колективна (акціонерна) форма власності. Засновниками МТС можуть бути юридичні особи (вітчизняні та іноземні) незалежно від галузі і типу підприємства, та фізичні - громадяни України, інших держав і особи без громадянства. Найбільш реальними засновниками, як свідчать дослідження і практика, можуть стати сільськогосподарські підприємства, які зацікавлені в обслуговуванні власного виробництва, тобто створюють МТС для себе; підприємства переробної галузі АПК, які бажають заробити сільськогосподарську продукцію для власної переробки; підприємства сільськогосподарського машинобудування, зацікавлені у збуті своєї продукції і реалізації послуг у сільському господарстві через МТС; підприємства сфери торгівлі і збуту, що прагнуть заробити через МТС сільськогосподарську продукцію для своєї діяльності; інші інвестори, підприємницькі та фінансові структури, які розуміють пріоритетне значення вкладення коштів в аграрний сектор економіки України.

Відповідно до організаційно-технологічних особливостей використання техніки пропонуємо облік витрат на утримання та експлуатацію техніки в машинно-технологічних станціях і виконання механізованих робіт здійснювати на рахунку 23 "Виробництво" за такими субрахунками: 231 "Механізовані роботи", 232"Технічне

обслуговування", 233 "Рослинництво", 234 "Допоміжні виробництва".

Аналітичний облік слід вести за основними видами виконаних робіт. В зв'язку із сезонним використанням техніки оцінку виконаних робіт протягом року проводити за плановою собівартістю 1 ум.ет.га (ум.нормо-год), яку в кінці року коригувати до рівня фактичної.

Отже, значення створення машинно-технологічних станцій полягає у його сприянні вирішенню важливих сільськогосподарських проблем. Економічна ефективність створення МТС залежить від масштабів реалізації цього проекту в різних регіонах України, і звичайно, без підтримки з боку держави в даному випадку обійтись неможливо.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук - К.: КДЕУ, 2002. - 637 с.
2. Артеменко Н.А. Экономическая эффективность использования сельскохозяйственной техники / Н.А. Артеменко - М.: Агропромиздат, 1985. - 208 с.
3. Діденко М.К. Експлуатація машинно-тракторного парку / М.К. Діденко - К.: Вища школа, 1983. - 447 с.
4. Тивоненко І.Г. Проблеми використання машинно-тракторного парку в умовах формування ринкових відносин / І.Г. Тивоненко– К., 1998. – 316 с.
5. Гайдуцький П.І. Відродження МТС / П.І Гайдуцький.– К.: НВАТ “Агроінком”, 1997. – 508 с.
6. Бурковський І.Д. МТС: стан та проблеми розвитку / І.Д. Бурковський // Економіка АПК. – 2001. - №7. – С.48-51.
7. Коган М. Аренда земли и сельскохозяйственная кооперация за рубежом / М.Коган–М: Агропромиздат, 1992. – 63 с.
8. Шкляр В.Б. Системне оновлення матеріально-ресурсного потенціалу аграрного виробництва в Україні / В.Б.Шкляр // Економіка АПК - №11 - 2002. - С.30-34.